

Т. П. Кизима

Мовний образ часу в поезії Оксани Забужко

Дослідники відзначають, що широка амплітуда мовних засобів поезії О. Забужко формує лише їй притаманну стилістику, твори насичені автобіографізмом і мають відчутний філософський струмінь. Але на сьогодні немає системного дослідження мовної образності її поезій. Розгляд наскрізних образів збірки вибраних творів поетеси «Друга спроба» (К., 2005) демонструє домінування художніх засобів на означення абстрактних понять, серед яких помітне місце посідає образ часу.

Серед розмаїття тропів, побудованих з використанням часоназв, домінують метафори. В аналізованій поезії спостерігаємо антропоморфізацію часу, напр.: «*Епоху змінє епоха, до кості тручи мозолі*» (с. 111), «*Хворе століття до шпиталю везуть*» (с. 58), «*Осінь тасувала нам усі літа*» (с. 42), «*Століття конає*» (с. 125), «*Юність природною смертю сконала*» (с. 65). Образ зими в метафорі «*Свят-вечір, як вузол, розв'язє зима*» (с. 36) має семантику звільнення від будь-яких обмежень і є архетипним. Він постав унаслідок трансформації східнослов'янського фольклорного мотиву весняного відмикання зими ключами. Розв'язаний вузол – воля, спасіння, вирішення питання. Як показує дослідження, антропоморфні метафори значно переважають.

Одиничними образами представлені ботаноморфні метафори часу: «*Прибува річних кілець на пнях мого саду*» (с. 257) та ін.

О. Забужко звертається до позаперсонного уподібнення «час – поїзд»: «*Час вгорі стугонить, як у темі електричка по насипу*», «*А дні налітають, а дні стугонять, як вокзал*» (с. 34). Авторка оновлює загальномовну метафору «час – дорога»: «*Час – скручений-в-безвість-маршрут*»

(с. 156), «В тилюзі століть» (с. 38), «Захопили стометрівку кав'ярень, вітрин і кіно» (с. 65).

О. Забужко створює метафоричну паралель «час – місце»: «Люди в осінь підуть» (с. 23), «Літаки приземляються в осінь» (с. 23), «Чи лишилися б ми у будинках і днях» (с. 80). Час у поезії має конкретні межі, що знаходить вияв у перенесенні «час – приміщення», напр.: «коридори часу» (с. 240), «замуровано вихід в «учора» і «завтра» (с. 117). Метафори «Час-усього лиш повторений простір» (с. 183), «Час – це крововилив у межі простору» (с. 131) засвідчують синкретизм сприйняття часопростору. У мові поезій О. Забужко виникає паралель «час – беззмістовність»: «На своєму майбутнім надгробку заповнити чимось тире, що, як прочерк, з'єднає дві дати» (с. 191), «Добіжши до кінця не заповнених мною днів» (с. 183), «Ніцота моїх нидом звакованих днів» (с. 218), «Образ, проскнілих марно, днів» (с. 202).

Метафоричні образи часу в поезії О. Забужко різноманітні й багатопланові, оскільки в них передається осмислення минулого і сучасного як у глобальному, вселюдському масштабі, так і в житті окремої людини. Виразно простежується індивідуально-авторський струмінь не тільки у створенні нових метафор, а й в осмисленні традиційних.